

2022-04-22

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: MSN 2022/57

KFKS 2022/357

Remiss av Europeiska kommissionens förslag till förordning inom ekodesign för hållbara produkter

Synpunkter till kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden beslutar att överlämna synpunkter i enlighet med bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad den 29 april 2022 till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

EU-kommissionen har presenterat ett förslag till förordning om ekodesign för hållbara produkter, som ska gälla som lag i medlemsländerna. Förslaget innebär en satsning på att nästan alla fysiska varor på EU:s marknad ska bli mer miljövänliga, genom cirkulär och energieffektiv hantering från att produkten tas fram tills den blir avfall. Den föreslagna förordningen bygger vidare på nuvarande ekodesigndirektivet, som avser förbättra produkters miljöprestanda under hela livscykeln.

Förslaget till förordning om ekodesign för hållbara produkter handlar om produktdesign. Målet med förordningen är att minska produkternas negativa miljömässiga och sociala livscykelpåverkan och förbättra den inre marknadens funktion. De specifika målen är:

- Att förbättra produkters hållbarhet;
- Bättre tillgång till hållbarhetsinformation längs leverantörskedjan;
- Att stimulera mer hållbara produkter och affärsmodeller för att förbättra värdebevarandet; samt
- Att förbättra tillämpningen av den hållbara produktlagstiftningen.

Förordningen innehåller nya krav för att göra produkter mer hållbara, tillförlitliga, återanvändbara, uppgraderbara, reparerbara, lättare att underhålla, renovera och återvinna, samt energi- och resurseffektiva. Förslaget innehåller också åtgärder som ska sätta stopp för förstörelse av osålda konsumentprodukter, öka grön offentlig upphandling och ge incitament till hållbara produkter.

De produkter som omfattas av förslaget är främst textilier, möbler, madrasser, däck, rengöringsmedel, färger, smörjmedel, samt mellanprodukter som järn, stål och

aluminium, som har hög miljöpåverkan och förbättringspotential. Endast ett fåtal sektorer, såsom livsmedel, foder och läkemedel, förväntas dock undantas. Medlemsländerna får i uppdrag att ta fram specifik information och vägledning till aktuella verksamheter och myndigheter.

Miljöenheten bedömer att förslaget skulle få en positiv effekt på cirkulära affärsmodeller, ge konsumenter mer inflytande över hållbara produkter och även förbättra och motverka utsläpp och exponering för hälsofarliga ämnen. Det är dock inte tydligt hur ansvaret för information och tillsyn kommer att fördelas. Om förordningen träder i kraft måste vägledande myndigheter i god tid förbereda information och verktyg för att underlätta övergången, samt tillsynsvägledning till andra myndigheter.

Ärendet

Den 30 mars presenterade EU-kommissionen ett förslag till lagstiftningspaket inom ramen för den gröna given och handlingsplanen för den cirkulära ekonomin. Nacka kommun har nu fått en remiss av Miljödepartementets kemikalieenhet avseende EU-kommissionens förslag till förordning om ekodesign för hållbara produkter. Remissen framgår i sin helhet i bilaga 1 och 2.

Förslaget innebär att nästan alla fysiska varor på EU:s marknad ska bli mer miljövänliga, cirkulära och energieffektiva under hela produktionskedjan. Kommissionens gröna paket består av ett förslag till förordning om ekodesign för hållbara produkter, en ny strategi för hållbara och cirkulära textilier, en översyn av förordningen om byggprodukter för att göra produkterna möjliga att reparera, återvinna och lättare att återtillverka samt ett förslag om nya regler för att ge konsumenter mer inflytande och möjlighet att ställa krav på hållbara produkter.

Det remissärende som Nacka kommun fått ta del av avser förslag till förordning om ekodesign för hållbara produkter. Den föreslagna förordningen bygger vidare på nuvarande ekodesigndirektivet, som avser förbättra produkters miljöprestanda under hela livscykeln. Direktivet är dock ett mål-dokument, medan förordningen blir lag som ska tillämpas i alla medlemsländer. Förslagets utredning lyfter att förordningen behövs för att harmonisera hanteringen mellan medlemsländerna. Alternativet är att olika länder har olika regelverk, vilket kan leda till otillåtna handelshinder.

Ekodesigndirektivet trädde i kraft år 2005 och implementerades i Sverige genom lagen om ekodesign som trädde i kraft 2008. Direktivet revideras 2009 och utökades då från att gälla energianvändande produkter till att gälla för alla energirelaterade produkter. Energimyndigheten är även tillsynsmyndighet för ekodesign- och energimärkningsdirektiven.

Innehållet i remissen i korthet

Syftet med förordningen är att minska den negativa miljöeffekten av produkter och göra hållbara produkter till en norm i EU, främja cirkulära affärsmodeller och ge konsumenter möjlighet till bättre informerade konsumtionsval. Förslaget till förordningen är inom ramen för den europeiska gröna given ”European Green Deal”. Den europeiska gröna given är ett paket med politiska initiativ som ska bana väg för en grön omställning i EU och vars slutmål är klimatneutralitet senast 2050. Paketet stöder EU:s omvandling till ett rättvist och välmående samhälle med en modern och konkurrenskraftig ekonomi.

Förslaget till förordning om ekodesign för hållbara produkter handlar om produktdesign. Målet med förordningen är att minska produkternas negativa miljömässiga och sociala livscykelpåverkan och förbättra den inre marknadens funktion. De specifika målen är:

1. Att förbättra produkters hållbarhet
2. Bättre tillgång till hållbarhetsinformation längs leverantörskedjan
3. Att stimulera mer hållbara produkter och affärsmodeller för att förbättra värdebevarandet
4. Att förbättra tillämpningen av den hållbara produktlagstiftningen.

Förordningen innehåller nya krav för att göra produkter mer hållbara, tillförlitliga, återanvändbara, uppgraderbara, reparerbara, lättare att underhålla, renovera och återvinna, samt energi- och resurseffektiva. Kraven på produktspecifik information ska därutöver se till att konsumenterna känner till vilken miljöpåverkan deras inköp har. Alla reglerade produkter avser ha digitala produktpass. Därmed blir det lättare att reparera eller återvinna produkter och enklare att spåra ämnen som ger anledning till oro längs hela försörjningskedjan. Även märkning kan införas. Förslaget innehåller också åtgärder som ska sätta stopp för förstörelse av osålda konsumentprodukter, öka grön offentlig upphandling och ge incitament till hållbara produkter.

De produkter som omfattas av förslaget är främst textilier, möbler, madrasser, däck, rengöringsmedel, färger, smörjmedel, samt mellanprodukter som järn, stål och aluminium, som har hög miljöpåverkan och förbättringspotential. Endast ett fåtal sektorer, såsom livsmedel, foder och läkemedel, förväntas vara undantagna. Medlemsländerna får i uppdrag att ta fram specifik information och vägledning till aktuella verksamheter och myndigheter.

Miljöenhetens utredning och bedömning

Miljöenheten ser positivt på förslaget då det avser att på sikt främja cirkulära affärsmodeller, ge konsumenter mer inflytande över hållbara produkter och även förbättra och motverka utsläpp till luft, vatten och jord. Agenda 2030 är en viktig utgångspunkt i det lokala arbetet med att minska avfall och att främja hållbar konsumtion. I förslaget finns ännu ingen beskrivning för hur detta planeras att

implementeras i respektive medlemsland. Kommunen bör därför bevaka utvecklingen inom detta område för att anpassa verksamheterna till den kommande lagstiftningen.

Att minska de konsumtionsbaserade utsläppen har också diskuterats på nationell nivå. I April 2022 presenterade Miljömålsberedningen ett förslag om nya mål för att Sverige ska kunna åstadkomma netto nollutsläpp till 2045 (SOU 2022:15). Om detta antas kommer Sverige vara första land i världen att omfatta utsläpp från konsumtionen. Sveriges regering har också en åtgärd avseende produktpass för bättre kunskap i sin handlingsplan för omställning till cirkulär ekonomi.

Den föreslagna förordningen berör flera punkter som redan regleras av miljöbalken och som ingår i miljötillsynen. Exempel är kunskapskravet, försiktighetsprincipen, val av bästa möjliga teknik, produktvalsprincipen och hushållningsprincipen. Där förordningen tillämpas blir den dock tydligare, mer specifik och mer tvingande än dessa delar är idag. Det kan innebära mer tvingande tillsynsinsatser, vilket i förlängningen innebär att tillsynsmyndigheten antingen behöver prioritera om eller utöka personalstyrkan. Däremot avgör inte förordningen vilken tillsynsmyndighet som ska vara ansvarig för de olika delarna, vilket gör det svårt att avgöra hur mycket den kommunala tillsynen påverkas. Det kommer dock att behövas stora insatser i form av information och vägledning från de tillsynsvägledande myndigheterna, innan förordningen ska börja tillämpas i Sverige.

Förslag till synpunkter

Förslag till synpunkter har tagits fram som miljö- och stadsbyggnadsnämnden föreslås överlämna till stadsledningskontoret för den fortsatta hanteringen av remissen. Av synpunkterna framgår i huvudsak följande.

- Miljö- och stadsbyggnadsnämnden ställer sig positiv till målet med förslaget men har svårt att se exakt hur detta förslag kommer att påverka kommunen, eftersom uppdragen inte är fördelade på nationell nivå.
- Förordningen går i linje med kommunens ökade fokus på cirkulär ekonomi, som bland annat uttrycks i kommunens avfallsplan 2021–2026. Ett av målen är att förebygga uppkomsten av avfall. Detta kan uppnås bland annat genom att hushållen och företagen använder cirkulära affärsmodeller och till exempel delar, hyr, lånar, reparerar och uppgraderar utrustning.
- Förordningen går i linje med flera av miljöbalkens grundläggande principer, som redan idag hanteras i tillsynen. Exempel är: kunskapskravet; försiktighetsprincipen; val av bästa möjliga teknik; produktvalsprincipen; och hushållningsprincipen. Förordningen innehåller dock tydligare krav, vilket ger nya verktyg för att arbeta med dessa frågor i tillsynen. Förordningen innehåller nya krav på företag och nya moment som behöver följas upp med tillsyn. För att det ska fungera så måste både information och verktyg

finnas tillgängliga när förordningen träder i kraft. Det behöver även vara tydligt vilka myndigheter som ska följa upp de olika kraven och hur uppföljningen ska gå till. För verksamheter behövs tid för att skaffa information och ställa om till nytt regelverk. För tillsynsmyndigheter behövs vägledning minst ett halvår innan årsskiftet till det år då tillsynen ska genomföras, för att tillsynen ska kunna planeras. Det är därför viktigt att ansvaret för information och tillsynsvägledning blir tydligt fördelat, samt att den ansvariga myndigheten har stödet färdigt i god tid innan förordningen träder i kraft.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget kan medföra ekonomiska konsekvenser för kommunen i form av ökade inköpskostnader på grund av ett ökat administrativt arbete som bör medföra högre kostnader för producenter. Det kan även påverka behovet av tillsynspersonal. I förslaget nämns det däremot att den ekonomiska konsekvensen för förslaget förväntas ha ett positivt utfall eftersom den cirkulära marknaden ökar.

Konsekvenser för barn

Målet med förordningen är en förbättrad resurshushållning och mindre miljöbelastning, vilket är positivt för både dagens unga Nackabor och kommande generationer.

Per Enarsson
Miljöchef
Miljöenheten

Anastasja Stengred
Miljösamordnare
Miljöenheten

Bilagor

1. Förslag till synpunkter till kommunstyrelsen
2. Remiss del 1
3. Remiss del 2